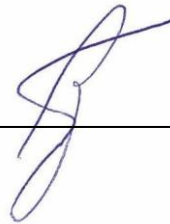

Ecologische beoordeling bestemmingsplan Leeuwarden – Kalverdijkje

Doel	De ecologische beoordeling van het nieuwe bestemmingsplan Leeuwarden - Kalverdijkje en advisering t.a.v. de ecologie waarden bij mogelijke handelingen i.v.m. ruimtelijke ontwikkelingen.
Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden
Referentie	Biezenaar, P. 2012. Ecologische beoordeling bestemmingsplan Leeuwarden - Kalverdijkje. A&W-notitie 1699.lwdraam.11/7. Altenburg & Wymenga bv, Feanwâlden.
Projectcode	1699.lwdraam.11/7
Status	Definitief
Datum	15 augustus 2012
Projectleider	R. Strijkstra
Autorisatie	Goedgekeurd, R. Strijkstra

Inhoud

1. Inleiding
2. Beschermden natuurwaarden
3. Aanbevelingen
4. Literatuur

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Suderwei 2
Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden
tel. 0511 – 474764, fax 0511 – 472740
email: info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

1. INLEIDING

De gemeente Leeuwarden is voornemens een nieuw bestemmingsplan op te stellen voor het bestemmingsplangebied Leeuwarden - Kalverdijkje. Het nieuwe bestemmingsplan is conserverend van aard, in het gebied bevinden zich geen ontwikkellocaties.

Deze notitie bevat:

- Een beknopte beschrijving van de ecologische waarden binnen de grenzen van het nieuwe bestemmingsplan. Daarbij is gebruik gemaakt van de informatie uit de vernieuwde Ecologische Basiskaart van de gemeente Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011), andere informatiebronnen (recente verspreidingsatlassen en websites) en een oriënterend veldbezoek op 12 december 2011.
- Een advisering over mogelijke knelpunten met ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van toekomstige RO-ontwikkelingen, die kan worden overgenomen in het nieuwe bestemmingsplan.

2. OMSCHRIJVING BESTEMMINGSPLANGEBIED

Het bestemmingsplan heeft betrekking op het parkachtige landschap in het noordwestelijke deel van de bebouwde kom van Leeuwarden, waarvan de oostelijke begrenzing aansluit op de bebouwde kom van Camminghaburen.

Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door de Groningerstraatweg / Elzenstraat, aan de oostzijde door de Anne Vondelingweg en aan de zuidzijde door de spoorlijn Leeuwarden – Groningen. In het zuidwestelijke deel van het plangebied liggen een deel van de Kanaalweg en de wegen Kleyenburg en Schilkampen. De westelijke grens van het plangebied volgt voor het grootste deel de middenlijn van de watergangen die evenwijdig en ten oosten van de Schieringerweg liggen. Voor een klein deel, namelijk op de hoogte van de kruising Schieringerweg – Egelantierstraat ligt de grens direct langs de Schieringerweg. Binnen het plangebied liggen de volgende (delen) van wegen: Elzenstraat, Anne Vondelingweg, Tijsmaweg, Egelantierstraat, Kalverdijkje, Esdoornstraat, Kanaalweg, Kleyenburg en Schilkampen.

Binnen het plangebied zijn relatief veel open delen, omzoomd met bomen. De bebouwde oppervlakte is relatief klein en de wegen en paden zijn relatief smal. Er is daardoor sprake van een parkachtig landschap. Het bestemmingsplangebied bevat verscheidene sportvelden, intensief en extensief onderhouden wegbermen en grasvelden, hogere en lagere bomenrijen, ruigtes, braakliggende terreinen en relatief veel waterpartijen (vooral sloten en langgerekte waterpartijen). De bebouwing bestaat uit een school (direct ten zuiden van de Kanaalweg) en een aantal bedrijfsgebouwen in overige delen van het plangebied.

Het meest zuidelijke deel van het plangebied is een onbebouwd, nat en relatief natuurlijk gebied met riet- en ruigtevegetaties. Daarbinnen is een kolonie Kokmeeuwen aanwezig en het gebied biedt broedgelegenheid voor rietvogels. In dit deel staat tevens een bovengrondse hoogspanningsleiding.

3. BESCHERMDE NATUURWAARDEN

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de wettelijk beschermde natuurwaarden die (mogelijk) aanwezig zijn in het bestemmingsplangebied en de omgeving daarvan.

3.1. NATUURBESCHERMINGSWET: BESCHERMDE GEBIEDEN

Het bestemmingsplangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de 'Grote Wielen', dat op ongeveer 1,5 km afstand van de oostgrens van het bestemmingsplangebied ligt. Dit Natura 2000-gebied is aangewezen voor verscheidene soorten, waarvoor in het besluit instandhoudingsdoelen zijn gesteld. Dit betreft bepaalde Habitattypen (vegetatietypen), Noordse woelmuis, Bittervoorn, Meervleermuis, enkele steltlopers, ganzen en eenden.

De biotopen in het bestemmingsplangebied zijn voor vrijwel al deze aangewezen natuurwaarden niet geschikt. Alleen voor de Meervleermuis kan een ecologische relatie tussen bestemmingsplangebied en Grote Wielen bestaan. De kans is namelijk aanwezig dat de waterpartijen deel uitmaken van vliegroutes die door deze soort worden gebruikt voor verplaatsingen tussen verblijfplaatsen in de bebouwde kom van Leeuwarden en de foerageergebieden in de omgeving (zoals de Grote Wielen). Bovendien kunnen gebouwen binnen het plangebied verblijfplaatsen van deze soort bevatten. Er zijn echter geen onderzoeksgegevens bekend over de aanwezigheid van verblijfplaatsen en vliegroutes van Meervleermuis binnen het plangebied.

3.2. OVERIGE VORMEN VAN GEBIEDSBESCHERMING

Het bestemmingsplangebied maakt geen deel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur. Ook rust op het gebied geen bescherming op grond van overige wet- en regelgeving (ganzenfoerageergebied, gebied van openheid en rust voor weidevogels, e.d.).

3.3. FLORA- EN FAUNAWET: BESCHERMDE SOORTEN

Gezien de aanwezige verscheidenheid aan biotopen is de aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten waarschijnlijk. Hieronder wordt per soortgroep besproken welke wettelijk beschermde soorten mogelijk van het bestemmingsplangebied gebruikmaken. Naast de resultaten van het veldbezoek aan het plangebied, zijn gegevens ontleend van de Ecologische Basiskaart gemeente Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011, bevat informatie over alle soortgroepen in Leeuwarden), De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008 (betreffende ongewervelde diersoorten), Creemers & Van Delft 2009 en de website van RAVON (betreffende amfibieën en reptielen) en de digitale zoogdieratlas (website).

Planten

Binnen het bestemmingsplangebied zijn vanuit de bronnen geen beschermde plantensoorten bekend. De niet aangeplante begroeiing duidt over het algemeen op voedselrijke omstandigheden, waaronder verreweg de meeste beschermde plantensoorten niet gedijen. Het is echter mogelijk dat op extensief onderhouden, relatief voedselarme grasstroken mogelijkheden zijn voor de middelzwaar beschermde Rietorchis. Deze soort komt in de omgeving van het bestemmingsplangebied op relatief kleine afstand voor. Langs de oevers van de waterpartijen kan de licht beschermde Gewone dotterbloem voorkomen.

Ongewervelde diersoorten

Gezien de verspreidingsgegevens en de ecologische randvoorwaarden die (veelal 'kritische') wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten aan hun omgeving stellen, wordt verwacht dat in het bestemmingsplangebied geen wettelijk beschermde ongewervelde diersoorten voorkomen.

Vissen

In de omgeving van het bestemmingsplangebied zijn waarnemingen bekend van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn. Het is niet uitgesloten dat ook in de wateren in het bestemmingsplangebied deze soorten aanwezig zijn.

Amfibieën

In de directe omgeving van het bestemmingsplangebied komt alleen een aantal licht beschermde soorten voor, zoals Gewone pad, Bruine kikker, Meerkikker en Kleine watersalamander. De wateren in het plangebied, vooral waar sprake is van min of meer natuurvriendelijke oevers, zijn geschikt voor veel amfibieënsoorten, waardoor de genoemde soorten ook binnen het plangebied aanwezig (kunnen) zijn.

Reptielen

Gezien de ligging en de binnen het bestemmingsplangebied beschikbare biotopen lijkt het plangebied in de huidige situatie ongeschikt als leefgebied voor reptielen. Ringslangen komen weliswaar soms voor in en langs wateren in stedelijk gebied, maar niet in Leeuwarden. De wateren in het plangebied liggen bovendien geïsoleerd van gebieden waarin deze soort is waargenomen en is er sprake van te veel verstoring. Om deze redenen is het onwaarschijnlijk dat in het bestemmingsplangebied Ringslang of overige reptielensoorten voorkomen.

Vogels

In het bestemmingsplangebied is veel opgaande begroeiing van bomen en struiken aanwezig. Daardoor zullen hier broedende vogels van stad en park voorkomen, zoals Merel, Vink, Spreeuw, mezen, Heggenmus, Roodborst, Gaai, Houtduif, Ekster en Zwarte kraai. Gezien de aanwezige biotopen kunnen ook soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen in het gebied tot broeden komen, zoals Buizerd. De kans daarop is relatief klein (het plangebied vormt een relatief klein suboptimaal foerageergebied voor roofvogels), maar de aanwezigheid van dergelijke nesten is niet uit te sluiten.

Vleermuizen

Er zijn volgens de verspreidingsgegevens tien verschillende vleermuissoorten in de gemeente Leeuwarden waargenomen. Deze zijn: Gewone baardvleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Tweekleurige vleermuis, Rosse vleermuis en Gewone grootoorvleermuis. Een aantal van deze soorten kan ook het plangebied gebruiken als deel van hun leefgebieden. Voor vleermuizen zijn drie elementen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit ervan. Deze zijn: verblijfplaatsen,

vliegroutes en foerageergebieden. Het bestemmingsplangebied kan ten aanzien van deze drie elementen van belang zijn voor verscheidene soorten.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en (oude) bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. In het bestemmingsplangebied zijn voor vleermuizen potentieel geschikte locaties voor verblijfplaatsen aanwezig, namelijk in gebouwen en bomen met holtes en loszittende schorsdelen.

De vleermuissoorten die meestal verblijfplaatsen in gebouwen gebruiken, zijn Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis. Soorten die verblijfplaatsen in bomen gebruiken, zijn vooral Rosse vleermuis en Watervleermuis. Een aantal soorten gebruikt kan zowel verblijfplaatsen in gebouwen als in bomen gebruiken, namelijk Ruige dwergvleermuis, Gewone baardvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Tweekleurige vleermuis en Franjestaart.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken de meeste vleermuizen om zich te oriënteren gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels en (oever van) sloten en andere waterpartijen. Meervleermuis en Watervleermuis gebruiken vooral vliegroutes die boven water liggen, de overige soorten gebruiken meestal andere lijnvormige structuren in het landschap. Dergelijke doorgaande structuren zijn binnen en rond het bestemmingsplangebied aanwezig in de vorm van bomenrijen, lanen en watergangen.

De watergangen die voor Meervleermuis en Watervleermuis van belang kunnen zijn, liggen vooral in het zuidelijke en westelijke deel van het plangebied en aan de noordzijde daarvan. In het westen en binnen het plangebied zijn dat de langgerekte watergangen langs de Schieringerweg. In het zuidelijke deel zijn dit twee bredere watergangen. Eén daarvan is het Van Harinxmakanaal, waarover de zuidwestelijke grens van het bestemmingsplangebied ligt. De andere is de oost-west georiënteerde watergang, die in het westen de Kanaalweg en in het oosten de Anne Vondelingweg kruist. Deze watergang kan voor beide soorten een vliegroute vormen tussen het plangebied en de verder naar het oosten liggende Kleine Wielen. Ten noorden en buiten het plangebied ligt de Bonkevaart, die voor beide vleermuissoorten een vliegroute kan vormen naar de Grote Wielen.

Foerageergebied

De bovengenoemde vleermuissoorten foerageren in verschillende jachtbiotopen. Binnen het bestemmingsplangebied kan een aantal van de genoemde soorten geschikt foerageergebied vinden boven de graslanden en tussen de bomen en gebouwen. Dit geldt onder andere voor Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Gewone grootoorvleermuis. Watervleermuis en Meervleermuis kunnen boven de in het gebied aanwezige watergangen foerageren. De kans dat de overige soorten binnen het plangebied foerageren, is (aanzienlijk) kleiner.

Overige beschermde zoogdiersoorten

In de omgeving komen zoogdiersoorten voor waarop verschillende beschermingsregimes van toepassing zijn. Hieronder wordt per beschermingsregime besproken welke zoogdieren gebruik kunnen maken van het plangebied.

Licht beschermde zoogdiersoorten

Binnen het bestemmingsplangebied komen verscheidene licht beschermde zoogdieren voor, zoals Egel, Mol, en verschillende (spits)muizensoorten.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

In de ruime omgeving van het bestemmingsplangebied komt de middelzwaar beschermde Steenmarter voor, die gedurende de laatste decennia een uitbreiding van het leefgebied laat zien, waarbij ook stedelijk gebied niet wordt geschuwd. Het is gezien de aanwezige biotopen niet uitgesloten dat het bestemmingsplangebied deel uitmaakt van het leefgebied van de Steenmarter. Het gaat dan zowel om mogelijk foerageergebied als verblijfplaatsen in gebouwen.

Zwaar beschermde overige zoogdiersoorten

Het bestemmingsplangebied is in de huidige situatie ongeschikt als leefgebied voor de enige zwaar beschermde overige zoogdiersoorten die in de ruimere omgeving voorkomen, namelijk Waterspitsmuis en Noordse Woelmuis.

4. EFFECTBEPALING EN BEOORDELING

Op basis van het overzicht van de beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 2), worden in dit hoofdstuk de wettelijk beschermde gebieden en soorten besproken die mogelijk negatieve effecten kunnen ondervinden door ruimtelijke ontwikkelingen die uitvoerbaar zijn binnen het nieuwe bestemmingsplan voor het gebied Kalverdijkje. Er wordt aangegeven bij welke ingrepen mogelijk effecten optreden en hoe dient te worden gehandeld in geval van mogelijk optredende effecten.

4.1. NATUURBESCHERMINGSWET: VOORTOETS

Een activiteit die buiten een Natura 2000-gebied plaatsvindt, kan op twee manieren invloed hebben op de aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied. Als eerste kan vanuit het plangebied verstoring optreden die tot binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied reikt (zoals geluidsverstoring en emissie van stoffen). Ten tweede kunnen aangewezen soorten die mobiel zijn (zoals vogels en vleermuizen) ook buiten het Natura 2000-gebied voorkomen en daar door een activiteit worden verstoord.

De afstand tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen' is relatief groot en de tussenliggende oppervlakte wordt ingenomen door gebouwen en infrastructuur. Daardoor zullen ingrepen binnen het plangebied niet tot effecten leiden ten aanzien van de aangewezen natuurwaarden die zich alleen binnen de grenzen van Natura 2000-gebied bevinden. Om die reden veroorzaakt het nieuwe bestemmingsplan geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van deze aangewezen natuurwaarden.

De enige mogelijkheid van een eventuele beïnvloeding van het Natura 2000-gebied betreft de voor dit gebied aangewezen Meervleermuis, omdat hier sprake kan zijn van een ecologische relatie ten aanzien van deze soort tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied (paragraaf 2.1). De reden daarvoor is de mogelijk aanwezigheid binnen het plangebied van verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied van Meervleermuizen die ook binnen het Natura 2000-gebied (kunnen) voorkomen.

Verblijfplaatsen van Meervleermuis

Van een ecologische relatie is sprake wanneer Meervleermuizen, die foerageren binnen het Natura 2000-gebied, gebruikmaken van verblijfplaatsen in gebouwen binnen het bestemmingsplangebied. Bij afbraak van dergelijke gebouwen ontstaat een negatief effect op de populatie en dus een conflict met de Natuurbeschermingswet.

Bij sloop of renovatie van potentieel geschikte gebouwen binnen het plangebied moet worden bepaald of verblijfplaatsen van Meervleermuis in de betreffende gebouwen aanwezig zijn. Bij aanwezigheid van dergelijke verblijfplaatsen moet worden nagegaan of de mogelijke effecten significant negatief zijn. Dit onderzoek maakt deel uit van de Voortoets, de eerste stap in de ecologische beoordeling volgens de Natuurbeschermingswet. Eventueel volgt op de Voortoets een Passende beoordeling.

Vliegroutes van Meervleermuis

Een (bouw)project kan verstoring veroorzaken van vliegroutes binnen het plangebied, die voor Meervleermuizen een verbinding vormen tussen verblijfplaatsen in gebouwen (binnen of buiten het plangebied) en het Natura 2000-gebied. Bij verstoring van dergelijke vliegroutes ontstaat een negatief effect op de populatie en dus een conflict met de Natuurbeschermingswet. Vliegroutes van Meervleermuizen kunnen onder andere worden verstoord door het ontstaan van onderbrekingen (zoals dat optreedt door het dempen van watergangen en de kap van bomenrijen) en door verstoring door licht (zoals door het gebruik van extra straatverlichting en andere buitenlampen).

Mogelijke vliegroutes van Meervleermuis binnen en nabij het plangebied zijn beschreven in paragraaf 3.3. Bij ruimtelijke ontwikkelingen binnen het plangebied die dicht bij deze watergangen zullen plaatsvinden, moet vooraf worden bepaald of er sprake kan zijn van negatieve effecten ten aanzien van vliegroutes van Meervleermuis. Wanneer voldoende rekening kan worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van vliegroutes van Meervleermuis, is nader vleermuisonderzoek niet nodig. Er dienen dan in het ontwikkelplan van het betreffende (bouw)project mitigerende maatregelen te worden opgenomen die voorkomen dat (potentiële) vliegroutes van Meervleermuis in kwaliteit achteruit zullen gaan. Wanneer dienovereenkomstig wordt gehandeld, veroorzaakt een dergelijk project geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van vliegroutes van Meervleermuis in relatie met het Natura 2000-gebied 'Groote Wielen'. Wanneer daar niet aan kan worden voldaan, is nader onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van vliegroutes van deze soort. Eventueel zijn daarna vervolgstappen nodig, zoals een Passende beoordeling.

Foerageergebied

Voor eventueel aanwezig (potentieel) foerageergebied van Meervleermuis binnen het plangebied gelden vergelijkbare aspecten als voor eventuele vliegroutes van deze soort .

Samenvattend

- Bij ingrijpende werkzaamheden aan gebouwen binnen het bestemmingsplangebied dient van tevoren te worden bepaald of in die gebouwen verblijfplaatsen van Meervleermuis aanwezig zijn. Eventueel zijn daarna vervolgstappen nodig, zoals een Passende beoordeling.
- Bij ingrijpende werkzaamheden nabij waterpartijen dient te worden voorkomen dat eventueel aanwezige vliegroutes en foerageergebied van Meervleermuis worden aangetast. Hierboven is beschreven welke maatregelen daarbij van belang zijn. Wanneer daar niet aan kan worden voldaan, is nader onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van vliegroutes en foerageergebied van deze soort. Eventueel zijn daarna vervolgstappen nodig, zoals een Passende beoordeling.

- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Natuurbeschermingswet ten aanzien van de overige aangewezen natuurwaarden van het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen'.

4.2. OVERIGE VORMEN VAN GEBIEDSBESCHERMING

Het is onwaarschijnlijk dat het bestemmingsplangebied een ecologische relatie heeft met de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur of met gebieden die beschermd zijn volgens overige regelgeving ten aanzien van natuur. Daarom veroorzaken toekomstige ontwikkelingen volgens het nieuwe bestemmingsplan geen conflict met de ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van dergelijke gebieden.

4.3. FLORA- EN FAUNAWET: BESCHERMDE SOORTEN

Licht beschermde soorten

In het plangebied komt een aantal licht beschermde planten-, amfibieën- en zoogdiersoorten voor. Voor deze licht beschermde soorten geldt bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. In de omgeving is veel alternatief leefgebied van deze soorten aanwezig en na de plaatselijke en tijdelijke verstoring door werkzaamheden kan het betreffende deel van het plangebied weer voor deze soorten geschikt zijn. Volgens het nieuwe bestemmingsplan worden geen grootschalige ruimtelijke ontwikkelprojecten uitgevoerd. Eventuele ruimtelijke ontwikkelingen binnen het plangebied veroorzaken om deze redenen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde planten-, amfibieën- en zoogdiersoorten.

Rietorchis

Het is mogelijk dat in het bestemmingsplangebied de middelzwaar beschermde Rietorchis voorkomt op plekken met relatief voedselarme grasstroken en in het natuurgebiedje in het zuiden van het plangebied. Indien een ruimtelijke ontwikkeling aantasting van de groeiplaats van deze soort veroorzaakt, moet volgens een door EL&I goedgekeurde en relevante gedragscode worden gewerkt. Daarin staat hoe de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd om negatieve effecten zo goed mogelijk te beperken. Dit komt vaak neer op het verplaatsen van individuele planten. In de Ecologische Basiskaart van Leeuwarden (EBK, Biezenaar & Miedema 2011) staat nadere informatie over gedragscodes. Bij bestendig beheer werkt de gemeente volgens een eigen gedragscode (zie EBK). Door gebruik te maken van deze gedragscode(s) is het niet nodig om een ontheffing aan te vragen voor het verstoren van Rietorchis en is er geen sprake van een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soort.

Vissen

In de wateren van het bestemmingsplangebied kunnen de vissoorten Kleine modderkruiper en Bittervoorn voorkomen. Wanneer in of aan de oever van de wateren wordt gewerkt, is onderzoek naar de aanwezigheid van de Bittervoorn noodzakelijk. Bij aanwezigheid van Bittervoorn en wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd in het belang van ruimtelijke ontwikkeling, moet ontheffing worden aangevraagd voor het verstoren van deze soort. Bij bestendig beheer kan ten aanzien van Bittervoorn gebruik worden gemaakt van de gedragscode van de gemeente Leeuwarden (zie EBK). Het is dan niet nodig om een ontheffing aan te vragen voor het verstoren van Bittervoorn en er is dan geen sprake van een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soort.

In het geval dat Kleine modderkruiper wordt aangetroffen, dienen de werkzaamheden te worden verricht volgens de gedragscode van de gemeente Leeuwarden. Dit geldt zowel voor werkzaamheden voor

ruimtelijke ontwikkeling als voor bestendig beheer. Door gebruik te maken van een dergelijke gedragscode is het niet nodig om een ontheffing aan te vragen voor het verstoren van Kleine modderkruiper en is er geen sprake van een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soort.

Vogels

Aangezien het bestemmingsplangebied mogelijkheden tot broeden van vogelsoorten biedt, moet bij Ruimtelijke ontwikkelingen in het bestemmingsplangebied volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met broedende vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. De meest zekere optie is het plannen van de werkzaamheden buiten het broedseizoen. Er kan eventueel vooraf aan het broedseizoen worden gestart met de werkzaamheden, waardoor broedpogingen in het werkgebied achterwege zullen blijven door de verstoring die daarvan uitgaat. Ook kunnen vooraf aan het broedseizoen eventueel geschikte broedplaatsen worden verwijderd en dienen broedgevallen verder te worden voorkomen door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan, door bijvoorbeeld zandhopen en kap- en snoeihout niet dagenlang te laten liggen. Mochten er toch vogels tot broeden komen die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord, dan ontstaat er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de verstorende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen, die indicatief is en niet uitputtend. Indien aanwezige nestplaatsen en/of de functionele leefomgeving daarvan door ruimtelijke ingrepen verdwijnen of ongeschikt worden, ontstaat mogelijk een conflict met de Flora- en faunawet. Daar kan bijvoorbeeld sprake van zijn bij het kappen van bomen waarin dergelijke nesten aanwezig en in gebruik zijn. Binnen het plangebied kan het gaan om nestplaatsen van Buizerd, Sperwer en Zwarte kraai.

Wanneer dergelijke nestplaatsen in het bestemmingsplangebied aanwezig zijn, kunnen ontwikkelingen een negatief effect hebben op dergelijke nestplaatsen en/of op de functionele leefomgeving daarvan. In dat geval dienen de volgende stappen te worden uitgevoerd. Als eerste moet worden onderzocht of binnen en nabij het plangebied dergelijke nestplaatsen voorkomen. Tevens dient middels een 'omgevingscheck' te worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de aangetroffen soort is om zelfstandig een vervangende nestplaats te vinden in de omgeving. Indien dit niet het geval is, dan moet voor zover dit mogelijk is, een vervangend nest worden aangeboden. Het is niet mogelijk om ontheffing te verkrijgen voor negatieve effecten op jaarrond beschermde nestplaatsen.

Het is over het algemeen goed mogelijk om bij ruimtelijke ontwikkelingen zodanig te werken, dat ten aanzien van vogels geen conflicten optreden met de Flora- en faunawet.

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt sinds 26 augustus 2009, dat een ontheffing op basis van het wettelijke belang 'ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend. Bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet moeten daarom zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Verblijfplaatsen

Binnen het plangebied kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Door de afbraak van gebouwen, de kap van bomen en/of door andere vormen van verstoring (zoals lichtverstoring) ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet wanneer dergelijke verblijfplaatsen daardoor worden benadeeld. Wanneer het niet zeker is of vleermuisverblijfplaatsen in het geding zijn, is onderzoek naar de aanwezigheid van deze verblijfplaatsen noodzakelijk (zoals dat in paragraaf 4.1 is beschreven voor Meervleermuis). Met de resultaten daarvan kunnen, indien dat nodig is, de omvang van de aantasting en de mitigatie- en/of compensatieopgave worden vastgesteld.

Vliegroutes

Binnen het plangebied kunnen vliegroutes van vleermuizen aanwezig zijn. Vliegroutes zijn van groot belang voor de functionaliteit vleermuisverblijfplaatsen. Het gaat hier om (potentiële) vliegroutes langs bijvoorbeeld boomsingels (geschikt voor vrijwel alle vleermuissoorten) en boven waterpartijen (geschikt voor Meervleermuis en Watervleermuis).

Nieuwe ruimtelijke ingrepen hoeven geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen te veroorzaken, wanneer deze routes niet worden aangetast (zoals dat in paragraaf 4.1 is beschreven voor Meervleermuis). Dit betekent dat lijnvormige landschapselementen die als vliegroute geschikt zijn (zoals de boomsingels en de watergangen in het plangebied), moeten worden behouden en dat tevens de lichtverstoring daarvan niet mag toenemen. Wanneer dit niet kan worden gewaarborgd, is onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuisvliegroutes noodzakelijk. Hierdoor kunnen de omvang van de aantasting en de mitigatie- en/of compensatieopgave worden vastgesteld.

Foerageergebied

In veel gevallen treedt bij ruimtelijke ontwikkeling geen substantiële aantasting van bestaand foerageergebied op, omdat de meeste vleermuizen die boven land foerageren een uitgebreid foerageergebied hebben en de oppervlakte van de locatie waar de ingreep plaatsvindt, in verhouding daarmee (zeer) klein is. Slechts zelden leidt een ruimtelijke ontwikkeling tot een aantasting van de functionele leefomgeving van vleermuisverblijfplaatsen. Het gaat dan om soorten waarvan geschikt foerageergebied slechts beperkt aanwezig is en de ingreep de kwaliteit daarvan zal verlagen.

Het plangebied kan deel uitmaken van het foerageergebied van vleermuizen. De omvang van het bestemmingsplangebied als foerageergebied voor de vleermuissoorten die boven land foerageren, is relatief groot. Kleine en/of tijdelijke aantastingen daarvan laten vrijwel altijd voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving over. Binnen het plangebied is echter de omvang van het potentiële foerageergebied boven water beperkt. Aantasting daarvan (door dempen van deze watergangen of door een toename van de lichtverstoring) dient daarom te worden voorkomen (zoals dat in paragraaf 4.1 is beschreven voor Meervleermuis). Wanneer dit niet kan worden gewaarborgd, is onderzoek nodig naar de aanwezigheid van vleermuizen die boven water foerageren, zoals Meervleermuis en Watervleermuis. Hierdoor kunnen de omvang van de aantasting en de mitigatie- en/of compensatieopgave worden vastgesteld.

Samenvattend

- Bij versturende werkzaamheden aan gebouwen dient te worden bepaald of daardoor verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetast. Met de resultaten van dit vleermuisonderzoek kunnen, indien dat nodig is, de omvang van de aantasting en de mitigatie- en/of compensatieopgave worden vastgesteld.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen, mits lijnvormige structuren (zoals bomenrijen en watergangen) in stand blijven en geen extra lichtverstoring optreedt. Indien niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, zal vleermuisonderzoek moeten worden uitgevoerd waarmee, indien dat nodig is, de omvang van de aantasting en de mitigatie- en/of compensatieopgave worden vastgesteld.
- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van foerageergebied van vleermuizen, mits (potentieel) foerageergebied van Meervleermuis en Watervleermuis boven water in stand blijft en geen extra lichtverstoring optreedt. Indien niet aan deze voorwaarde wordt voldaan, zal vleermuisonderzoek moeten worden uitgevoerd waarmee, indien dat nodig is, de omvang van de aantasting en de mitigatie- en/of compensatieopgave worden vastgesteld.

Overige zoogdiersoorten*Steenmarter*

Bij sloop van gebouwen in de buurt van geschikt foerageergebied (in de nabijheid van parken en groenstroken) dient rekening te worden gehouden met een mogelijke aanwezigheid van de middelzwaar beschermde Steenmarter. Dit betekent dat, wanneer mogelijk verblijfplaatsen worden aangetast (zoals in gebouwen), onderzoek noodzakelijk is of met een gedragscode dient worden gewerkt. Indien dat niet mogelijk is, moet ontheffing worden aangevraagd.

Overige middelzwaar en zwaar beschermde zoogdiersoorten

Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van de overige middelzwaar en zwaar beschermde zoogdiersoorten (exclusief vleermuizen).

5. CONCLUSIES

De ecologische beoordeling van het nieuwe bestemmingsplan Leeuwarden – Kalverdijkje leidt tot de volgende conclusies:

Gebiedsbescherming

Voortoets volgens de Natuurbeschermingswet, in relatie tot het Natura 2000-gebied 'Grote Wielen'

- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Natuurbeschermingswet.

Overige vormen van gebiedsbescherming

- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de wet- en regelgeving ten aanzien van overige vormen van gebiedsbescherming (Ecologische Hoofdstructuur, aangewezen ganzenoerageergebied en weidevogelgebied).

Soortbescherming

- Het nieuwe bestemmingsplan veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet, mits voorkomen wordt dat verstoring optreedt van de volgende soorten:
 - Rietorchis
 - Broedvogels
 - Jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels
 - Kleine modderkruiper
 - Bittervoorn
 - Steenmarter
 - Vleermuizen

In paragraaf 4.3 is beschreven hoe dient te worden gehandeld wanneer bovengenoemde (potentieel aanwezige) soorten door een initiatief kunnen worden verstoord.

Samenvattende tabel

De ecologische beoordeling van het nieuwe bestemmingsplan Leeuwarden - Kalverdijkje is samengevat in tabel 1. Daarin is aangegeven welke acties van belang zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen in het bestemmingsplangebied.

Tabel 1. Samenvatting van de conclusies. Nbw = Natuurbeschermingswet, Vr = Vogelrichtlijn, Hr = Habitatrichtlijn, Ffw AMvB 1, -2, -3 = licht, middelzwaar en zwaar beschermd volgens de Flora- en faunawet.

Natuurwaarde	Bescherming	Mogelijke aanwezige soorten	Vastgesteld binnen plangebied	Conflict met wet- en regelgeving	Vervolgacties bij RO-project
Beschermde gebieden					
Natura 2000	Nbwet	Meervleermuis	Nee	Mogelijk bij sloop, bomenkap, toename van verlichting, dempen van waterpartijen	Onderzoek, eventueel mitigatie, compensatie
Overige gebieden	(P)EHS, overige provinciale regelgeving	n.v.t.	n.v.t.	Nee	Geen
Beschermde soorten					
Planten					
Middelzwaar beschermd	Ffw AMvB 2	Rietorchis	Nee	Mogelijk bij ingrepen aan schralere graslanden	Onderzoek, eventueel gedragscode of ontheffing
Ongewervelde diersoorten	Ffw AMvB 2/3	Geen	Nee	Nee	Geen
Vissen					
Middelzwaar beschermd	Ffw AMvB 2	Kleine modderkruiper	Nee	Mogelijk bij ingrepen in de wateren	Onderzoek, eventueel gedragscode of ontheffing
Zwaar beschermd	Ffw AMvB 3	Bittervoorn	Nee	Mogelijk bij ingrepen in de wateren	Onderzoek, eventueel Ontheffing
Amfibieën					
Licht beschermd	Ffw AMvB 1	Verscheidene	Ja	Nee	Geen
(Middel)zwaar beschermd	Ffw AmvB 2/3	Geen	Nee	Nee	Geen
Reptielen	Ffw AMvB 2/3	Geen	Nee	Nee	Geen

Vervolg tabel 1

Natuurwaarde	Bescherming	Mogelijke aanwezige soorten	Vastgesteld binnen plangebied	Conflict met wet- en regelgeving	Vervolgacties bij RO-project
Vogels					
Broedvogels	Vr, Ffw	Verscheidene	Ja	Mogelijk bij broedplaatsen	Mitigatie
Jaarrond beschermd	Vr, Ffw	Mogelijk	Nee	Mogelijk	Onderzoek, eventueel mitigatie, compensatie
Vleermuizen					
Verblijfplaatsen	Ffw AmvB 3 Hr	Alle soorten	Nee	Mogelijk bij sloop, bomenkap, toename van verlichting	Onderzoek, eventueel mitigatie, compensatie
Vliegroutes	Ffw AmvB 3 Hr	Alle soorten	Nee	Mogelijk bij sloop, bomenkap, toename van verlichting, dempen van waterpartijen	Onderzoek, eventueel mitigatie, compensatie
Foerageergebied	Ffw AmvB 3 Hr	Meervleermuis Watervleermuis	Nee	Mogelijk bij dempen van waterpartijen	Onderzoek, eventueel mitigatie, compensatie
Overige zoogdiersoorten					
Licht beschermd	Ffw AmvB 1	Verscheidene	Nee	Nee	Geen
Middelzwaar beschermd	Ffw AmvB 2	Steenmarter	Nee	Mogelijk bij ingrepen aan gebouwen	Onderzoek, eventueel Gedragscode of ontheffing of
Zwaar beschermd	Ffw AmvB 3	Geen	Nee	Nee	Geen

BRONNEN

Biezenaar, P., H. Miedema 2011. Ecologische Basiskaart gemeente Leeuwarden. A&W-rapport 1466. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.

Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. *Brachytron*, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.

Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (red.) RAVON) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2010. Waarnemingenoverzicht 2009. RAVON 38, jaargang 12 nummer 4; 78-98. RAVON, Nijmegen.

EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.

Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis

Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.

Geraadpleegde internetsites

www.fryslan.nl

www.rijksoverheid.nl

www.waarneming.nl